

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้ จะนำเสนอสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะตามลำดับ ดังต่อไปนี้

- 5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 5.2 วิธีดำเนินการวิจัย
- 5.3 สรุปผลการวิจัย
- 5.4 อภิปรายผลการวิจัย
- 5.5 ข้อเสนอแนะ

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อการวางแผนปฏิบัติการประจำปี ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ประเด็นดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็น ด้านความคาดหวังให้มีการปฏิบัติ
- 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็น ด้านการปฏิบัติจริง
- 3) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็น ระหว่าง ความคาดหวังให้มีการปฏิบัติกับการปฏิบัติจริง

5.2 วิธีดำเนินการวิจัย

- 1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

(1) ประชากร คือ ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ปีการศึกษา 2539 จำนวน 839 คน

(2) กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียน ที่สุ่มอย่างง่ายมาจากประชากรโดยการจับสลาก ตามสัดส่วนจำนวนของโรงเรียน ในอำเภอ/กิ่งอำเภอต่าง ๆ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 265 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามผู้วิจัยได้ปรับปรุงจาก แบบสอบถามงานวิจัย ของสังคม แก้วทาสี (2531) เรื่อง สถานภาพการวางแผนและการบริหารแผนของ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม และแบบสอบถามงานวิจัยของ สุเร้ง ภิมย์ศรี (2536) เรื่อง การวางแผน พัฒนาการศึกษา ของสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หากความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผ่านอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ หากความเที่ยง โดยนำไปทดลองใช้กับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงเท่ากับ 0.978 แบบสอบถาม มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น ที่มีต่อการวางแผนปฏิบัติการ ประจำปีในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านความคาดหวังและด้านการปฏิบัติจริง โดยสอบถามเกี่ยวกับการจัดปัจจัยเบื้องต้นในการวางแผน และขั้นตอนในการวางแผน ปฏิบัติการประจำปี จำนวน 47 ข้อคำถาม คำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า มี 5 ระดับ

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำแบบสอบถามไปส่งที่สำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอ / กิ่งอำเภอต่าง ๆ เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ช่วย ดำเนินการแจกแบบสอบถาม ในวันประชุมผู้บริหารโรงเรียน ประจำเดือน กรกฎาคม 2539 พร้อมทั้งเก็บแบบสอบถามคืน ตามกำหนดเวลาที่นัดหมายไว้ หลังจากได้รับแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ทุกชุด ปรากฏว่า ได้รับคืนเป็นฉบับสมบูรณ์ จำนวน 265 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

(1) ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 นำมาแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

(2) ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 นำมาหาค่ามัธยฐาน เลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างของค่ามัธยฐานเลขคณิต โดยใช้ t-test แบบ Correlated sample

5.3 สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม สามารถนำมาสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1) ผลการศึกษาสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ อยู่ระหว่าง 41-50 ปี ส่วนมากอายุราชการ มากกว่า 25 ปี มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี เคยมีประสบการณ์ด้านการศึกษาวิชาการวางแผนและนโยบายอย่างน้อย 1 รายวิชา และ เคยมีประสบการณ์ด้านการฝึกอบรมเกี่ยวกับการวางแผนปฏิบัติการในโรงเรียนประถมศึกษา

2) ผลการศึกษาคำความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ที่มีต่อการวางแผนปฏิบัติการประจำปี ในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านความคาดหวังให้มีการปฏิบัติ พบว่า ในภาพรวมทั้งกระบวนการ และในรายขั้นตอนของการวางแผน ตลอดจนด้านการจัดปัจจัยเบื้องต้นในการวางแผน ผู้บริหารโรงเรียนมีความคาดหวังให้มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ " มาก "

เมื่อพิจารณา ในรายขั้นตอนของการวางแผน พบว่า ผู้บริหารมีความคาดหวังให้มีการปฏิบัติ ในขั้นการวางแผน เป็นอันดับหนึ่ง อยู่ในระดับ " มาก " และรองลงมาเรียงตามลำดับดังนี้ คือ ขั้นการนำแผนไปปฏิบัติ ขั้นการเตรียมการจัดทำแผน ขั้นการติดตามผลและประเมินผล ซึ่งทั้ง 3 ขั้นตอน อยู่ในระดับ " มาก " ส่วนด้านการจัดปัจจัยเบื้องต้นในการวางแผน ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่เอื้อให้การวางแผนดำเนินไปด้วยดีนั้น มีความคาดหวังให้มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ " มาก "

3) ผลการศึกษาคำความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ที่มีต่อการวางแผนปฏิบัติการประจำปี ในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการปฏิบัติจริง พบว่า ในภาพรวมทั้งกระบวนการ อยู่ในระดับ " มาก "

เมื่อพิจารณา ในรายขั้นตอนของการวางแผน พบว่า มีการปฏิบัติจริงในขั้นการวางแผน เป็นอันดับหนึ่ง อยู่ในระดับ " มาก " และรองลงมาเรียงตามลำดับดังนี้ คือ ขั้นการนำแผนไปปฏิบัติ อยู่ในระดับ " มาก " ขั้นการเตรียมการจัดทำแผน อยู่ในระดับ " มาก " ขั้นการติดตามผลและประเมินผล อยู่ในระดับ " ปานกลาง " ส่วนด้านการจัดปัจจัยเบื้องต้นในการวางแผน ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่เอื้อให้การวางแผนดำเนินไปด้วยดีนั้น อยู่ในระดับ " ปานกลาง "

4) ผลการเปรียบเทียบ ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ที่มีต่อการวางแผนปฏิบัติการประจำปีในโรงเรียนประถมศึกษา ระหว่าง ความคาดหวัง ให้มีการปฏิบัติ กับ การปฏิบัติจริง ในภาพรวมทั้งกระบวนการ และในรายขั้นตอนของการวางแผน ตลอดจนด้านการจัดปัจจัยเบื้องต้นในการวางแผน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

5.4 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง การศึกษาการวางแผนปฏิบัติการประจำปี ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี มีข้อค้นพบในประเด็นที่ศึกษา สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1) ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ที่มีต่อการวางแผนปฏิบัติการประจำปี ด้านความคาดหวัง พบว่า ในภาพรวมทั้งกระบวนการและในรายขั้นตอนของการวางแผน ตลอดจนด้านการจัดปัจจัยเบื้องต้นในการวางแผน อยู่ในระดับ "มาก" และเมื่อพิจารณาในรายกิจกรรมของแต่ละขั้นตอน พบว่า กิจกรรมการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นที่จำเป็นต่อการวางแผน เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากร นักเรียน อาคารสถานที่ งบประมาณ ฯลฯ กิจกรรมการมอบหมายงาน/โครงการให้ ครู อาจารย์รับผิดชอบอย่างทั่วถึง กิจกรรมการมอบหมายอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารให้แก่ผู้รับผิดชอบงาน/โครงการในการนำไปปฏิบัติ และ กิจกรรมการจัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน เพื่อควบคุมการปฏิบัติตามแผน ของโรงเรียนรวมจำนวน 4 กิจกรรม ที่ผู้บริหารมีความคาดหวังให้มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ "มากที่สุด" ซึ่งผลที่ได้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารได้ให้ความสำคัญกับงานข้อมูลการมอบอำนาจ และการกำกับดูแลอย่างเป็นระบบ ซึ่งการให้ความสำคัญกับงานข้อมูลนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ประมุข ดันจันทรู (2528) ที่กล่าวว่า การที่จะวางแผนให้ได้ผลดี ต้องอาศัยข้อมูลที่ดีและเพียงพอ ทั้งข้อมูลจากอดีต ปัจจุบัน และการคาดการณ์อนาคตที่ใกล้เคียงเข้าช่วย และ อุทัย บุญประเสริฐ (2532) ที่กล่าวว่า ข้อมูลเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการตัดสินใจทางการบริหาร และการวางแผน การตัดสินใจของผู้บริหาร จากประสบการณ์ หรือจากที่เคยฝึกฝนเล่าเรียน ย่อมมีโอกาสที่จะผิดพลาดได้มากกว่า การตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลจากระบบข้อมูลที่พร้อม และเป็นประโยชน์สำหรับการวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีระบบ

ระเบียบ ส่วนการมอบอำนาจ และการกำกับดูแลอย่างเป็นระบบนั้น สอดคล้องกับ กระบวนการบริหารโครงการ ซึ่งประชุม รอดประเสริฐ (2535) กล่าวว่า การบริหารโครงการเป็นงานชนิดหนึ่ง ที่ผู้มีความเกี่ยวข้องทุกคน จะต้องร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานนั้น ให้บรรลุถึงความสำเร็จ หรือตามเป้าหมายที่บุคคลเหล่านั้นต้องการ ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ ย่อมต้องอาศัยกระบวนการในการบริหารงาน ซึ่งประกอบด้วยหลักการที่สำคัญหลายหลักการด้วยกัน ดังเช่น การวางแผน (Planning) การจัดหน่วยงาน (Organizing) การอำนวยการ (Directing) และการควบคุม (Controlling) เป็นต้น

ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจากการวิจัยดังที่กล่าวมาแล้วนั้น อาจเนื่องมาจากการที่ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ เคยมีประสบการณ์ด้านการศึกษาวิชาการการวางแผน และนโยบาย ตลอดจนเคยผ่านการฝึกอบรม เกี่ยวกับการวางแผนปฏิบัติการประจำปีในโรงเรียนประถมศึกษามาแล้ว และนอกจากนั้นส่วนใหญ่ยังเป็นผู้ที่มีอายุราชการ มากกว่า 25 ปี ซึ่งถือได้ว่า เป็นบุคลากรที่มีประสบการณ์ และความชำนาญในโรงเรียน จึงเข้าใจ และเห็นความสำคัญ ของกิจกรรมการวางแผนที่เกี่ยวข้องกับงานข้อมูลและการกำกับดูแลอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบที่ช่วยให้การวางแผนปฏิบัติการประจำปี ได้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการมอบอำนาจนั้น จะส่งผลให้การดำเนินการวางแผนเป็นไปอย่างราบรื่น เพราะทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จะได้ร่วมกันรับผิดชอบอย่างทั่วถึง และเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงาน หรือโรงเรียน

2) ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ที่มีต่อการวางแผนปฏิบัติการประจำปีในโรงเรียนประถมศึกษาด้านการปฏิบัติจริง พบว่า ในภาพรวมทั้งกระบวนการ อยู่ในระดับ " มาก " แต่เมื่อพิจารณาในรายขั้นตอนของการวางแผน ตลอดจนด้านการจัดปัจจัยเบื้องต้นในการวางแผน พบว่า ด้านการจัดปัจจัยเบื้องต้นในการวางแผน และขั้นตอนการติดตามผลและประเมินผล มีการปฏิบัติจริง อยู่ในระดับ " ปานกลาง " ส่วนขั้นตอนเตรียมการจัดทำแผนขั้นการวางแผน และขั้นการนำแผนไปปฏิบัติ มีการปฏิบัติจริงอยู่ในระดับ " มาก " ซึ่งในขั้นตอนที่มีการปฏิบัติจริง อยู่ในระดับ " ปานกลาง " นั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิสิษฐ์ ศิวรักษ์ (2525) และ โกมินทร์ สังคะนอง (2530) ที่ศึกษาพบว่า การดำเนินการวางแผน ในส่วนของการปฏิบัติ มีปัญหา

และอุปสรรคในทุกขั้นตอน และ สังคม แก้วทาสี (2531) ศึกษาพบว่า การจัดตั้งองค์การการวางแผนทำการเป็นภาระเฉพาะกิจ โรงเรียนประมาณ ร้อยละ 79 ไม่ได้ทำแผนควบคุม กำกับ ติดตาม และประเมินผลแผน และสอดคล้องกับ พรศรี ทองสมจิตร (2518) ที่ศึกษาพบว่า ครูใหญ่มีพฤติกรรมด้านการวางแผนอยู่ในระดับ " น้อย " พฤติกรรมที่ครูใหญ่ส่วนมากปฏิบัติ คือ การมีอิสระในการวางแผน

ผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยตามที่กล่าวมาแล้วนั้น อาจเป็นผลเนื่องมาจากโรงเรียนประถมศึกษายังมีความขาดแคลน ด้านวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และบุคลากรดำเนินงาน ตลอดจน ผู้บริหารโรงเรียนส่วนมาก มีอายุราชการมากกว่า 25 ปี ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความอาวุโสทางด้านราชการ อาจเคยชินกับแนวทางการดำเนินงานที่ทำอยู่เป็นประจำจนทำให้ขาดความสนใจในการคิดค้นหาวิธีการปรับปรุงและพัฒนางาน ให้เต็มตามความสามารถและประสิทธิภาพที่มีอยู่

3) ผลการเปรียบเทียบ ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ที่มีต่อการวางแผนปฏิบัติการประจำปีในโรงเรียนประถมศึกษา ระหว่าง ความคาดหวังให้มีการปฏิบัติกับการปฏิบัติจริง พบว่า ในภาพรวมทั้งกระบวนการ และในรายขั้นตอนของการวางแผน ตลอดจนด้านการจัดปัจจัยเบื้องต้นในการวางแผน มีความแตกต่างกันทุกขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับ การสรุปผลการดำเนินงานประจำปีของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี (2536) ที่สรุปว่า การใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงาน ในระดับโรงเรียน และกลุ่มโรงเรียนยังทำได้ไม่ทั่วถึง และผลการวิจัยของ พิสิษฐ์ ศิวิถย์ (2525) และโกมินทร์ สังคะนอง (2530) ที่ศึกษาพบว่า การดำเนินการวางแผนในส่วนของการปฏิบัติ มีปัญหาและอุปสรรคในทุกขั้นตอน และนอกจากนั้น สังคม แก้วทาสี (2531) ได้ศึกษาพบว่า โรงเรียนประมาณร้อยละ 41 ไม่ได้จัดทำโครงการครอบคลุมงาน 6 ด้าน และ ประมาณร้อยละ 79 ไม่ได้จัดทำแผนควบคุม กำกับ ติดตามและประเมินผลแผน แต่ถึงอย่างไรก็ตามผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ในด้านการปฏิบัติจริงนั้นผู้บริหารโรงเรียนได้ให้ความคิดเห็นว่า มีการปฏิบัติจริง ในภาพรวมทั้งกระบวนการอยู่ในระดับ " มาก " แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ได้ดำเนินการเกี่ยวกับการวางแผนปฏิบัติการประจำปี อยู่ในระดับที่น่าพอใจ

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง ที่ได้จากการเปรียบเทียบ ความคิดเห็นของ ผู้บริหารโรงเรียน ที่มีต่อการวางแผนปฏิบัติการประจำปีในโรงเรียนประถมศึกษา ได้แก่ คำสัมภาษณ์เลขคณิต ในด้านความคาดหวังให้มีการปฏิบัติ และ ในด้านการ ปฏิบัติจริง มีการเรียงลำดับที่สัมพันธ์กัน ตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ขั้นการวางแผน ขั้นการนำแผนไปปฏิบัติ ขั้นการเตรียมการจัดทำแผน ขั้นการ ติดตามผลและประเมินผล และสุดท้ายคือการจัดปัจจัยเบื้องต้นในการวางแผน ซึ่ง จากผลดังกล่าว พอจะสรุปได้ว่า ในการวางแผนปฏิบัติการประจำปีนั้น ผู้บริหาร โรงเรียน ปฏิบัติได้สอดคล้องกับความคาดหวังไว้ เพียงแต่ผลการดำเนินการ ดังกล่าว ยังไม่สามารถที่จะทำให้บรรลุตามความคาดหวังได้ ทั้งนี้อาจเกี่ยวเนื่อง กับปัจจัยหลายประการที่ค่อนข้างมีอยู่อย่างจำกัด เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวก ตลอดจนสภาพของสังคมที่อยู่แวดล้อมโรงเรียน อาจจะไม่เอื้อให้การปฏิบัติงานดำเนินไปได้โดยสะดวก

5.5 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการ วางแผนปฏิบัติการประจำปีในโรงเรียนประถมศึกษา ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะทั่วไป

(1) สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ควรมีการสำรวจ รายชื่อผู้บริหารโรงเรียนในสังกัด ที่ยังขาดประสบการณ์ในการศึกษาและหรือการ เข้ารับการฝึกอบรม เกี่ยวกับการวางแผนปฏิบัติการประจำปี และหาวิธีการ ส่งเสริมและพัฒนาให้มีความรู้และประสบการณ์เพิ่มขึ้น

(2) สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ควรออกนิเทศ และติดตามผล การดำเนินการวางแผนปฏิบัติการในโรงเรียน เพื่อเป็นการ เสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน

(3) การจัดปัจจัยเบื้องต้นในการวางแผนของโรงเรียน ควรได้ รับการเอาใจใส่จากผู้บริหารโรงเรียน ในการแสวงหาปัจจัยเบื้องต้นให้พร้อม และเหมาะสม นอกจากนั้น ควรจัดให้มีการให้ความรู้ แก่บุคลากรในโรงเรียน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน

(4) ขั้นการเตรียมการจัดทำแผน โรงเรียนควรจัดศูนย์ข้อมูล เพื่อเป็นแหล่งทรัพยากรพื้นฐานในการวางแผน โดยจัดระบบข้อมูลสารสนเทศให้เป็นระบบ สามารถตรวจค้นได้โดยง่าย ตรงตามความต้องการและภารกิจของโรงเรียน และเป็นปัจจุบัน

(5) ขั้นการนำแผนไปปฏิบัติ โรงเรียนควรจัดทำคู่มือหรือเอกสารประกอบการนำแผนไปปฏิบัติ ตลอดจนทบทวนแนวทางการดำเนินงานตามแผนให้แก่นุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ทราบอย่างทั่วถึง

(6) ขั้นการติดตามผลและประเมินผล โรงเรียนควรกำหนดขั้นตอนในการดำเนินงานติดตามและประเมินผลให้ชัดเจน โดยควรเน้นให้มีการปฏิบัติจริง และควรมีการประเมินทุกขั้นตอนของกระบวนการวางแผน

2) ข้อเสนอแนะ สำหรับการวิจัย

(1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบ การวางแผนปฏิบัติการประจำปี ในโรงเรียนประถมศึกษา ระหว่าง โรงเรียนที่มีตำแหน่งของผู้บริหารแตกต่างกัน ตลอดจนเปรียบเทียบ ระหว่าง ผู้บริหารโรงเรียนที่มีอายุแตกต่างกัน

(2) ควรมีการศึกษา การวางแผนปฏิบัติการประจำปีในโรงเรียนประถมศึกษา ในระดับเขตการศึกษา

(3) ควรศึกษาเกี่ยวกับ บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการวางแผนปฏิบัติการประจำปีในโรงเรียน